

██████████
██████████
████

FESTSPILLENE
I BERGEN

PROGRAM
KR 20

HÅKONSHALLEN

MANDAG 06. JUNI KL 19:30

Navarra String Quartet

m/Mathias Kjøller

BERGEN
INTERNATIONAL
FESTIVAL

25. MAI — 08. JUNI
2016

████

BALANSEKUNST

I DNV GL (tidligere Det Norske Veritas) er vi opptatt av sikkerhet, kvalitet og integritet. Vi er nå 15.000 ansatte i 100 land, som hver dag jobber mot et felles mål: En sikker og bærekraftig fremtid. Vår rolle består ofte i å balansere næringslivets og samfunnets interesser. Vi kaller det balansekunst.

Vårt samarbeid med Festspillene understøtter denne forpliktelsen overfor samfunnet. For kultur og samfunn går hånd i hånd.

Derfor er vi stolt hovedsamarbeidspartner for Festspillene i Bergen.

Lær mer om oss på www.dnvgl.com

Navarra String Quartet m/Mathias Kjøller

HÅKONSHALLEN

Mandag 06. juni kl 19:30
Mandag 06. juni kl 19:30

Varighet: 2 t inkludert pause
Duration: 2 h including interval

Navarra String Quartet

Magnus Johnston fiolin *violin*

Donald Grant fiolin *violin*

Simone van der Giessen bratsj *viola*

Brian O'Kane cello

Mathias Kjøller klarinett *clarinet*

JOSEPH HAYDN (1732–1809)

Strykekvartett nr. 25 i C-dur, op. 20, nr. 2

String Quartet no. 25 in C major, op. 20:2, Hob.III:32

PĒTERIS VASKS (1946–)

Strykekvartett nr. 3 *String Quartet no. 3*

Pause *Interval*

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)

Klarinettkvintett i A-dur *Clarinet Quintet in A major, KV 581*

Introduksjon ved Erling Dahl Jr. kl 18:55

Introduction in Norwegian by Erling Dahl Jr. at 18:55

Støttet av *Supported by* Oticon Fonden

Sponset av *Sponsored by* DNV GL

Vasks, Haydn og Mozart

En baltisk nasjonalkomponist mellom to klassikere.

Latvieren Pēteris Vasks representerer hele den moderne baltiske historien etter andre verdenskrig. Latvia var en delstat i Sovjetunionen fra han ble født i 1946 og helt til han ble voksen. Han studerte musikk – fiolin, kontrabass og komposisjon – ved den latviske musikkhøyskolen i Riga. Etter noen år som musiker i ulike ensemble og orkestre, har han nå i mange år hatt en fri stilling, og han har siden 1973 komponert svært mange verk.

Hans musikk bærer preg av hjemlandets skiftende historie og innflytelse fra komponister som Lutoslawski, Penderecki og amerikaneren George Crumb. Samtidig er han forbundet med sitt hjemlands tradisjonsmusikk, og kanskje særlig den baltiske sang- og kortradisjonen. Mens øst-tyskerne samlet seg til tirsdagsmesser i Leipzig for å velte sitt sovjet-regime, samlet balterne seg til korstevner. Resultatet ble det samme.

Vasks komponerer ofte programmatisk. Han vil gjerne fremme et budskap i sin musikk – enten det er naturprosesser som «Fjerne lys» (Tala gasima) eller «Moder sol» (Mate saule), eller det kan være hans sterke miljøengasjement som kommer fram. Hans stil veksler gjerne mellom uttrykk fra så ulike verdener som enkle, introverte folketoneaktige mollstemninger til voldsomme, hakkete og disharmoniske utbrudd uten mål og mening. Det blir et møte mellom det menneskelige og umenneskelige.

Kvartett nr. 3 fra 1995 har ikke så mye av de store kontrastene. Kvartettens program er «Fred på jorden». I første delen bruker Vasks et motiv fra en julesang. Andre del er inspirert av en latvisk folkesang, mens tredje del minner om Sjostakovitsj i sin kromatikk, og spørsmålet: Er fred virkelig mulig i vårt samfunn? Kvartetten slutter med ønsket om «Fred på jorden» gjennom sine melankolske, utholdte akkorder.

De to andre komponistene som spilles i kveld levde over to hundre år før Vasks.

Da Haydn var 40 år, var han allerede regnet som en av de ledende komponistene i Europa. Han var kapellmester på Fyrst

Eszterhazys palass i Ungarn og levde der – langt fra Wien – en stor del av året. For å motvirke ensomhet, kjedsomhet, depresjoner og sykdommer arbeidet Haydn dag og natt. Han skulle komponere og fremføre musikk for hoffet titt og ofte, men han laget mye mer. I 1772 komponerte han sitt op. 20 – 6 strykekvartetter. Dette ble den virkelige innledningen til hans store bragd som komponist – å etablere en helt ny form. Strykekvartetten – med to fioliner, bratsj og cello – hadde en ideell sammensetning for klang, variasjon og individuell behandling. Alle stemmene var like viktige.

Haydn sa da også om sine kvartetter, som alle er typisk haydnisk, men som er så forskjellige som det går an: «Det ensomme livet ute på Eszterhazys palass tvang meg til å være original.»

I C-durkvartetten op. 20 lager Haydn en virkelig konversasjon mellom stemmene. Celloen starter og også bratsjen får sin sjanse. Haydn avslutter i siste sats med en 4-stemmig fuge, en flott erklæring om hva en strykekvartett er.

Samtidig som dette skjer, er en yngling som ble født i Salzburg i 1756 på full fart inn i de ypperste musikalske kretser. Wolfgang Amadeus Mozart var i 1772 på sin tredje tur til Italia. Han flyttet etter hvert til Wien, og han ble svært godt kjent med Joseph Haydn.

Da Haydn i 1782 hadde komponert et nytt album med strykekvartetter, op. 33, holdt han en spilleaften hjemme hos seg. Dit kom fiolinvirtuos og komponist Carl von Dittersdorf, cellist og komponist Johan Baptist Van Hall og den fortsatt unge Mozart, som elsket å spille bratsj. Selv spilte Haydn annenfiolin. Et «Moment Musical» av de sjeldne i musikkhistorien.

En annen av Mozarts musikervenner ble inspirasjonen til kveldens siste verk – klarinettkvintetten (i bestemt form!). Anton Stadler var klarinettist og bassettklarinettspiller. Han utviklet ikke bare instrumentene, men Mozart forsto hans geni og tok klarinetten inn i sine komposisjoner som ingen hadde gjort før ham.

Klarinettkvintetten i A-dur (eg. for bassettklarinet), K. 581 ble komponert i 1789. Den langsomme andresatsen er et av de vakreste «stilleben» som finnes i musikkhistorien.

Tekst: Erling Dahl Jr.

Vasks, Haydn and Mozart

A Baltic national composer sandwiched between to classical composers.

Pēteris Vasks from Latvia represents the entire history of the Baltic nations since World War II. Latvia was a satellite state of the Soviet Union from the year of his birth, 1946, and well into his adult life. He trained in the violin at the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music in Riga, as a double-bass player at the Lithuanian Academy of Music and Theatre and after several years as a performing musician in a variety of orchestras he studied composition at the Vilnius Conservatoire in Lithuania. Since 1973 he has been his own master as a prolific composer.

His early music is marked by the unstable history of his home country and by the influence of the aleatory works of Lutosławski, Penderecki and George Crumb. His later works include elements from Latvian folk music and the Baltic choral tradition. While the peoples of Eastern Germany gathered in Leipzig for Mass on Tuesdays to overthrow their repressive regime, the peoples of the Baltic countries gathered for choir festivals, with a distinctly similar outcome.

Vasks often composes programme music. He seeks to make a point in his music – whether natural processes as in Distant Lights (Tala gasima) and Mother Sun (Mate saule), or his commitment to the environment. His style varies, taking impulses from such diverse worlds as the simple and restrained minor moods of folk music or at the other end of the scale, violent, jagged and disharmonious spasms without rhyme or reason – encounters between the human and the inhuman.

Quartet no. 3, written in 1995, does not encompass these contrasts to a great extent, as its programme is 'Peace on earth'. In the first section Vasks uses themes from a Christmas carol. The second section is inspired by Latvian folk songs, and in the third, which examines the possibility of peace in any society, the chromaticism is reminiscent of Shostakovich. The quartet ends with a wish for 'Peace on earth' symbolised by melancholic, sustained choirs.

The other two composers this evening lived over two hundred years before Vasks.

At the age of 40, Haydn was already considered one of the foremost composers in Europe. He was Kapellmeister at the court of Count Esterházy, where he lived – far from Vienna – for most of the year. To relieve his loneliness, boredom, depression and illness Haydn worked day and night. He was required to compose music for frequent performances at the court, but he wrote far more than was demanded of him. In 1772 he composed his opus 20, six string quartets. This marked the start of his great achievement: to invent a completely new genre of composition. The string quartet – two violins, a viola and a cello – was an ideal ensemble for timbre, variation and individuality, with all of the parts equally important.

Of his quartets, all of which are typically Haydnesque but otherwise extremely varied, Haydn himself said, 'My lonely life in Eszterháza Palace forced me to be original.'

In the C major Quartet opus 20, Haydn creates a conversation between the parts. The cello opens the work, and all the other instruments respond with a solo – even the viola. The finale is a fugue – a great declaration of the nature of the string quartet.

As this was occurring, a youngster born in Salzburg in 1756 was on the fast track into the loftiest musical circles. By 1772 Wolfgang Amadeus Mozart was on his third tour to Italy. He later moved to Vienna, where he made Joseph Haydn's acquaintance.

In 1782, having just completed a new album of string quartets (opus 33), Haydn held a musical soirée at his home. It was attended by Carl von Dittersdorf, a violin virtuoso and composer; Johan Baptist Van Hall, a cellist and composer; and the young Mozart, who loved to play the viola. Haydn played second violin. A rare 'Moment Musical' from real life!

Another of Mozart's friends inspired the last work on this evening's programme – his (one and only) Clarinet Quintet. Anton Stadler played the clarinet and basset clarinet. Not only did he develop the instruments, Mozart appreciated him as a

genius, and included the clarinet in compositions, which no composer had done before.

The Clarinet Quintet in A major (originally for the basset clarinet) K 581 was composed in 1789. The slow second movement is one of the most beautiful musical 'Still lifes' in existence.

Text: Erling Dahl Jr.

English version: Roger Martin

Navarra String Quartet ble dannet ved Royal Northern College of Music i 2002. Siden har kvartetten mottatt en rekke priser, blant annet førstepris i Florence International Competition. Navarra String Quartet har dukket opp på store arenaer over hele verden, blant annet Londons Wigmore Hall, Amsterdams Concertgebouw, Berlins Konzerthaus, og på internasjonale festivaler som Bath, Grachten, Sandviken, Schwetzingen, Rheingau, Mecklenburg-Vorpommern, Huntingdon, Aix-en-Provence og BBC Proms. Kritikerroste innspillinger inkluderer Haydns *Jesu syv ord på korset* og en plate med Pēteris Vasks' første tre strykekvartetter, spilt inn i tett samarbeid med komponisten selv. Innspillingen ble beskrevet av kritikere som «fantastisk», «oppsiktsvekkende» og «overbevisende», og ble nominert til den prestisjetunge tyske Schallplattenkritik-prisen. I 2013 spilte kvartetten inn en plate med musikk av Joseph Phibbs, og året etter arrangerte Navarra

String Quartet sin egen kammermusikkfestival i byen Weesp, i nærheten av Amsterdam. Kvartetten besøkte Festspillene i 2014 med en konsert i Griegs villa.

The Navarra String Quartet was formed at the Royal Northern College of Music in Manchester in 2002. Its numerous awards include First Prize at the Florence International Competition. The quartet has appeared at major venues throughout the world, including London's Wigmore Hall, Amsterdam's Concertgebouw, Berlin's Konzerthaus, and at international festivals: Bath, Grachten, Sandviken, Schwetzingen, Rheingau, Mecklenburg-Vorpommern, Huntingdon, Aix-en-Provence, and the BBC Proms. Their highly acclaimed recordings include Haydn's *The Seven Last Words of Christ* and a disc of Pēteris Vasks' first three String Quartets, recorded in close collaboration with the composer, described by critics as 'stunning', 'sensational' and 'compelling' and nominated for the prestigious German Schallplattenkritik Award. In 2013 the quartet recorded a disc featuring the music of Joseph Phibbs, and the following year it launched its own chamber music festival in the town of Weesp, close to Amsterdam. The quartet visited the Bergen International Festival in 2014 with a concert in Grieg's Villa.

Mathias Kjøller (f. 1985) begynte å spille klarinett ved Vejle Musikskole som 10-åring. Som 18-åring startet han ved Det Jyske Musikkonservatorium (DJM) med John Kruse som lærer, og i 2007 ble han soloklarinettist i Aarhus Symfoniorkester. Han er utdannet ved Det Kongelige Danske Musikkonservatorium (DKDM) ved Lee Morgan, har fulgt undervisning hos Yehuda Gilad i Los Angeles, og fått undervisning av Ricardo Morales, Hans Christian Bræin, Gabor Takacs, Karl Leister, Wenzel Fuchs og Martin Fröst. Kjøller har vunnet solistkonkurranser på både DJM og DKDM, og har vært solist med DKDM Symfoniorkestret, Odense Symfoniorkester og Sjællands Symfoniorkester. Kjøller mottok 2. prisen og flere spesialpriser ved den internasjonale Carl Nielsen-konkurransen i 2013. Han representerte Danmark ved Den norske solistpris under Festspillene i 2013. Kjøller har mottatt blant annet Sonnings Musikstipendium, Gladsaxe Musikpris, Victor Borges Musiklegat og Statens Kunstfonds legat, Den Unge Elite. Han ble i 2011 utpekt til 2. soloklarinettist i DR Symfoniorkesteret, og har siden valgt å gjenoppta stillingen som soloklarinettist i Aarhus Symfoniorkester.

Mathias Kjøller, born in 1985, started playing the clarinet at Vejle Music School at the age of 10, progressing at 18 to the Danish Royal Academy of Music with John Kruse as his teacher, and becoming solo clarinetist in the Aarhus Symphony Orchestra in 2007. He trained at the Royal Danish Conservatoire (DKDM) with Lee Morgan, and has received tuition from Yehuda Gilad, Ricardo Morales, Hans Christian Bræin, Gabor Takacs, Karl Leister, Wenzel Fuchs and Martin Fröst. Mathias Kjøller has won several soloist competitions, and has appeared as a soloist with the DKDM Symphony Orchestra, the Odense Symphony Orchestra and the Copenhagen Philharmonic. In 2013, Kjøller received the 2. Prize and several special awards at the Carl Nielsen International Music Competition. He represented Denmark at the Norwegian Soloist Prize at the Bergen International Festival in 2013, and is a recipient of the Sonning Music Stipend, the Victor Borge Prize, the Gladsaxe Music Prize and the Danish Arts Foundation's Young Elite Scholarship. In 2011 he was appointed second solo clarinetist in the Danish Radio Symphony Orchestra, and has since then chosen to return to the position as solo clarinetist with the Aarhus Symphony Orchestra.

